

Tomasz Pudłocki, *Groch Bartłomiej (1881–1968)* [w:] Tekstowa kartoteka osobowa przemyslan, pod red. Anny Siciak, na stronie Przemyskiej Biblioteki Publicznej; zob. także Tomasz Pudłocki, *Groch Bartłomiej (1881–1968)* [w:] *Słownik biograficzny twórców oświaty i kultury XIX i XX wieku Polski południowo-wschodniej*, pod red. Andrzeja Meissnera, Kazimierza Szmyda, Rzeszów 2011 s. 134-135

GROCH Bartłomiej (1881–1968), pedagog, historyk, popularyzator wiedzy.

Ur. 24 sierpnia w Wyszatycach jako syn Piotra, rolnika i Marii. Po ukończeniu czteroklasowej szkoły powszechnej w Wyszatycach, został przyjęty do I Gimnazjum w Przemyślu, w którym w latach 1895–1901 chodził do klas I–VI. Cztery miesiące spędził w Miejscu (późniejszym Piastowym) w zakładzie wychowawczym ks. Bronisława Markiewicza. Jako eksternista 3 czerwca 1903 r. zdawał egzamin maturalny w I Gimnazjum. Bez powodzenia. Maturę uzyskał w VI Gimnazjum we Lwowie 11 września 1903 r. Studiował następnie na Wydz. Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego historię i geografę. 4 listopada 1908 r. zdał egzamin nauczycielski przed Lwowską Komisją Nauczycielską i został mianowany 25 grudnia 1908 r. zastępcą nauczyciela w filii VII gimnazjum we Lwowie. Po roku został przeniesiony do gimnazjum w Żółkwi, a we wrześniu 1911 do gimnazjum w Kamionce Strumilowej. W czerwcu 1914 r. został mianowany nauczycielem gimnazjum w Złoczowie, ale w wyniku wybuchu I wojny światowej został powołany do wojska i skierowany na Węgry. Reklamowany przez władze oświatowe, znalazł się w Przemyślu, gdzie w

okresie 15 XII 1914 – 19 III 1915 uczył w Gimnazjum z wykładowym językiem polskim na Zasanu. 14 lipca 1915 r. powierzono mu pełnienie obowiązków szkolnych w I Gimnazjum w Przemyślu. W r. szk. 1916/17 uczył ponadto w Liceum żeńskim Anny i Alfreda Rachalskich. Brał udział w obronie Lwowa w okresie walk 1918–1919. W dn. 27 października 1920 r. został przeniesiony do I SNŻ w Przemyślu. W r. 1922/23 był także nauczycielem Prywatnego Gimnazjum żeńskiego PP. Benedyktynek w Przemyślu; w 1924/25 i w 1929/30 uczył w Prywatnym Seminarium Nauczycielskim Męskim w Przemyślu, a od roku 1924/25 przez cały okres dwudziestolecia również uczył w II Państwowym Seminarium Nauczycielskim Żeńskim z ruskim językiem nauczania w Przemyślu. W latach 1937/38 – 1938/39 uczył w III Państwowym Gimnazjum i Liceum Żeńskim w Przemyślu.

Od 1917 r. był członkiem Organizacji Polskiej miasta Przemyśla, a od 15 marca 1927 r. członkiem Ligi Obrony Powietrznej Państwa.

Był zafascynowany ideałami wychowawczymi ks. B. Markiewicza, o których pisał m.in. w „Kronice Powszechnej” z 1 lipca 1911 r. Przemawiał na II Polskim Kongresie Mariańskim w Przemyślu w dn. 28 VIII 1911 r., w ramach sekcji społecznej, przedstawiając cel i zadanie, jakie spełniają instytucje sierocze. W „Powściągliwości i Pracy” 1912 R. 25 nr 3 s. 26–27 ukazał się jego artykuł *Idea ks. Markiewicza a potrzeby narodu* (przedruk z „Gazety Kościelnej” 1912 nr 8), a po latach zamieścił w tej gazecie cykl artykułów *Kształcimy młodzież na obraz i podobieństwo Boże* (1925 R. 19 z. 4 s. 65–68, 1926 R. 20 z. 1 s.15–16, z. 2 s. 23–25). Ponadto opubli-

kował: *Przewidywania wojny światowej i jej następstw*, Przemyśl 1913 (przedruk artykułów krakowskiego „Głosu Mieszczańskiego” z lat 1912–13), wyd. 2 *Miejsce Piastowe* 1924, Ks. Bronisław Markiewicz *a wojna wszechświatowa* (Przemyśl 1916), *Polska jako czynnik pokoju Europy i świata. Cz. I Widzenie Mickiewicza w oświeceniu dziejowym* (Przemyśl 1918), Cz. 2 (Przemyśl 1919), *Józef Piłsudski a widzenie Mickiewicza*, Przemyśl 1922, Ks. Bronisław Markiewicz *a sprawa odrodzenia Polski*, *Miejsce Piastowe* 1924 (wyd. 2, 1926). Jako zagorzały piłsudczyk sporo prac poświęcił Marszałkowi powiązując jego osobę z wizjami Mickiewicza i ks. B. Markiewicza, m.in.: *Kim jest Józef Piłsudski? (W dziesiątą rocznicę niepodległości Polski)*, Przemyśl 1928, *O polską konstytucję*, Przemyśl 1930, *O polską konstytucję i jej zasady psychiczne (pod rozwagę najwyższych czynników państwowych)*, Przemyśl 1930, *O szkolnictwie polskim ze szczególnym uwzględnieniem wychowawstwa ks. Bronisława Markiewicza. Przyczynek do reformy szkolnictwa pod rozwagę rządu*, Przemyśl 1930 [druk Kraków], *Projekt alfabetu słowiańskiego*, *Miejsce Piastowe* 1937, Ks. Bronisław Markiewicz. *Jego dzieło oraz przepowiednie o przyszłości Polski (W dwudziestopięciolecie jego zgonu)*, *Miejsce Piastowe* 1937 [1938], *Proroctwa o losach Polski i Europy*, *Miejsce Piastowe* 1938. Pisywał też artykuły do prasy przemyskiej, głównie do „Wiadomości Miejskich” 1922, R. 1, w których numerze 7 umieścił artykuł pt. *Ciekawe proroctwa o Polsce*, a w numerach 8–19 z 1922 r. cykl *Widzenie Adama Mickiewicza w oświeceniu najnowszych wypadków dziejowych*. W „Tygodniku Przemyskim” 1928 R. 2 nr 11 zamieścił artykuł *Józef Piłsudski urzeczy-*

wistnieniem naszej poezji wieszczej, a w r. 1929 numerach 49, 51 artykuł *Źródłowe zrozumienie zagadnienia „Czterdzieści i cztery”*. Z kolei w latach 30. był związany z czasopismem „Wiadomości Przemyskie”, w którym w roku 1935 zamieścił cykl artykułów pt. *Projekt alfabetu słowiańskiego* (numery 13–15), a w numerze 17 artykuł *Jaka powinna być pisownia polska*.

Był też cenionym prelegentem. M.in.: 19 marca 1922 r. w Przemyśle wygłosił odczyt pt. *Józef Piłsudski*, a w dn. 14–15 sierpnia 1927 r. na I zjeździe byłych wychowanków ks. B. Markiewicza w Miejscu Piastowym miał przemówienie *Ks. Bronisław Markiewicz a wojna światowa*, którego streszczenie zamieszczono w „Powściągliwości i Pracy” 1927 R. 21 s. 132–134. Z kolei w broszurze *Miejsce Piastowe. Jednodniówka Jubileuszowa* (Miejsce Piastowe 1927 r., wyd. 2 rozszerzone 1929 – ukazał się tam również jego artykuł *Stan i potrzeby zakładów*, s. 61–69) zamieścił swój artykuł *O Bronisław Markiewicz jako wieszcz i pionier odrodzenia narodu* (s. 29–46). Należał do Związku Byłych Wychowanków i Współpracowników Zakładów Wychowawczych Ks. B. Markiewicza.

Od 1939 r. przebywał w Przemyśle, w 1941 r. wyjechał do Miejsca Piastowego, gdzie mieszkał do zakończenia działań wojennych, ucząc kleryków ze Zgromadzenia XX. Michalitów. Po wojnie pracował do r. szk. 1949/50 w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej w Miejscu Piastowym. Jesienią 1948 r. wysłał swój *Projekt alfabetu słowiańskiego* do Polskiej Akademii Umiejętności. Opracował również dwie prace: *Polska unijna jako czynnik pokoju Europy* (1956/57) i *O poprawie polskiej pisowni* (1959),

które pozostały w rękopisie. Zm. 2 października 1968 w Przemyślu i został pochowany na Cmentarzu Głównym.

W r. 1908 poślubił Józefę Ferlejko (28 II 1880 Przemyśl – 1 IX 1963 Przemyśl), ze związku z którą urodziły mu się dwie córki: Zofię i Janinę.

Bibliografia: Materiały rodzinne; Księgi Zgonów Urzędu Stanu Cywilnego w Przemyślu; AP w Przemyślu, I Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Przemyślu, sygn. 2; tamże, I Państwowe Liceum i Gimnazjum im. J. Słowackiego w Przemyślu, sygn. 98–99, 106; tamże, Prywatne Seminarium Nauczycielskie Męskie w Przemyślu, sygn. 5, 25; tamże, II Państwowe Seminarium Nauczycielskie Żeńskie w Przemyślu, sygn. 3, 21–31; tamże, III Państwowe Gimnazjum i Liceum żeńskie w Przemyślu, sygn. 4, 13–16; Groch Z.; *Życiorys profesora Bartłomieja Grocha napisany na podstawie dokumentów przez Jego córkę na życzenie ks. Władysława Moroza – michality*, rkps w posiadaniu p. Janusza Łukasiewicza. Pudłocki T., *Bartłomiej Groch*, „Rocznik Przemyski” 2002 z. 3, *Historia*, s. 95–100.